

Litteratur.

Svenska Djur. Insekterna. Under medverkan av lektor fil. dr C. H. Lindroth och professor Gösta Notini. Häftena 1—6. Stockholm 1949—50. P. A. Norstedt & Söner. Pris pr häfte kr. 5:75.

När man sitter med denna trevliga bok i sin hand, kan man ej låta bli att tänka över, vilka utomordentligt vederhäftiga arbeten numera stå till förfogande för den, som intresserar sig för entomologiska studier och iakttagelser. Under min barndom saknades sådana praktiskt taget alldeles. Visserligen funnos redan då flera för sin tid utmärkta faunor, innehållande systematiska uppgifter men utan alla biologiska notiser och figurer och användbara endast av den mera försigkomne. Den enda i någon mån jämförbara boken från denna tid skulle väl vara insektdelen av Brehm, Djurens liv, ty i den förekommo ju en hel del uppgifter också om levnadssättet. I särskilt gott minne har jag dock ett annat litet arbete, »Samlingarnas bok» av Hector, utgiven 1893, där ej mindre än ca 150 sidor handlar om insekter, visserligen nästan utan biologiska uppgifter men med bilder och anvisningar om hur djuren skulle uppsökas ute i naturen. Det går knappast att beskriva hur otroligt stimulerande den boken var, trots sina uppenbara fel och brister; den är också fortfarande mycket eftersökt, och mången, som i den boken insupit sitt första entomologiska vetande, ägnar den nog allt fortfarande en tack-samhetens tanke.

Så kom då 1905 Adlerz utmärkta bok »Svenska fjärilar i urval», 1916 följd av hans lika trevliga »Svenska skalbaggar i urval», två böcker, även de antikvariskt eftersökta, som förutom bestämningstabeller också innehålla biologiska uppgifter och kapitel av allmänt intresse. Även Reuters 1913 publicerade »Insekternas levnadsvanor och instinkter» bör nämnas i detta sammanhang. Det är en i sitt slag utmärkt bok. Andra biologiska arbeten ha sedan utgivits, delvis i översättning (t. ex. Fabres). Och nyligen har den nya upplagan av Brehm sett dagens ljus.

Men om enbart svenska insekter har hittills saknats ett utförligare arbete, behandlande deras levnadsvanor. I serien »Svenska Djur» utges emellertid nu ett sådant, avsett att omfatta 10 häften, varav 6 redan äro färdiga. En hel stab entomologer medverkar, var och en på sitt område. Fördelen härmed är naturligtvis att sakkunskapen bättre tillgodoses, men en nackdel är en viss ojämnhet i behandlingen såväl av ämnet som av språket, liksom också en viss upprepning och brist på samarbete.

Verket inledes med Harry Martinssons förord »Tankeäventyret insekterna», som enligt min mening helst icke bort medtagas. Ätminstone kan man ej undgå att reflektera över vad en fackentomolog med sina vidare utblickar, om han tillika besutit stilistisk förmåga och fantasi, skulle ha kunnat göra av denna inledning.

Första artikeln är skriven av Tullgren och handlar om »Insekterna — jordens herrar?». Härefter följa ytterligare ett par andra av mera allmän natur, R. Krogerus skriver om insekternas förvandlingar, Trägårdh om insekternas sinnen — samtliga trevligt skrivna. Om insekter och blommor har Kullenberg en ganska omfattande artikel, varvid han även berör en del hos oss ej representerade pollinationstyper. Ytterligare ett par artiklar om allmänna ämnen följa, nämligen Petersens om skyddande förklädnad och Lindroths om insekterna som vittnesbörd om gångna tider.

Härefter övergå författarna till att var och en behandla sin grupp. Början göres av Agrell, som skriver om de ursprungligen vinglösa insekterna, borstsvansar

och hoppstjartar. Härefter följer Ehnboms om tvestjartar, kackerlackor och trollsländor, Anders om gräshoppor, syrsor och vårtbitare, Brincks om bäcksländor, dagsländor, vattenskalbaggar samt löss och annan ohyra, Tjeders om nätvingar, Forsslunds om nattsländor, Ahlbergs om tripsar och vridvingar, Ossian Nilssons om skinnbaggar, Larséns om vattenskinnsbaggar, Nordströms om dagfjärilar, svärmare och måtare, H. Krogerus' om spinnare och nattflyn, Benanders om mott, mal och vecklare, Lindroths om jordlöpare, Nyholms om dödgrävare och Palms om kortvingar.

Det är klart att endast vissa representanter, vissa typer, av de olika insektordningarna kunnat behandlas i ett verk som detta, men i gengäld har detta skett på ett fylligare sätt och mycket utförligare än vad fallet är i Brehm. De flesta artiklarna äro mycket välskrivna och så populärt hållna att de borde kunna intressera vem som helst, flera äro små mästerstycken, som kunna läsas med nöje även av fackmannen. Illustrationsmaterialet är i regel bra, i några fall äro dock bilderna mindre goda; ett antal vackra färgfotografier finnes även.

Det är nästan skada att ifråga om ett så vackert arbete komma med några anmärkningar. Ett par faktiska felaktigheter, ehuru föga störande, böra dock rättas. Sid. 56 sägas punktögonen hos fullvuxna insekter »bilda en triangel», d. v. s. vara 3 till antalet. Många insekter ha dock endast 2 punktögon. Sid. 63 talas om »ragghåriga sandstekeln (*Psammophila viatica*)»; denna stekel heter emellertid *Psammophila hirsuta*, och förmodligen har en sammanblandning skett med vägstekeln, *Pompilus* (eller *Psammochares*) *viaticus*. Sid. 330 påstås att mallarverna försmå silke och bomull. Detta är dock icke fallet, ty tyska forskare ha påvisat att även dessa tygsorter angripas i brist på annan föda. Fullkomligt riktigt är däremot vad som på nästa sida säges om malen, nämligen att den i värmeledningshus, där en mera konstant temperatur råder, kan hinna utveckla fler generationer pr år än eljest. Denna snabbare utveckling och som följd därav naturligtvis även större skadegörelse är något man måste ta hänsyn till också vid vården av entomologiska samlingar, som förvaras på väl uppvärmda museer — och icke endast då det gäller mal utan skadeinsekter överhuvud.

Då de återstående fyra häftena föreligga färdiga, ha vi fått tillgång till ett verk, som utan reservation kan tillönskas vidsträckt spridning.

O. Lundblad.

Rudolf Schwarz, Mótyli denni, 2. (= Tagfalter) in: Naše přiroda v obrazech, VII, Praha, 1949, 8:vo; 1—10 p., 1 f., 48 kol. Taf. auf 12 Blättern, 1 f., p. I—LXX, 1 f. (bla). Preis: tschech. Kr.: 146. —

Was ich über den ersten Teil dieses schönen Schmetterlingswerkes in unserer Zeitschrift (Ent. tidskr., LXX, p. 115—116 (1949)) Lobendes gesagt habe, das kann ich auch für den Abschluss des Tagfalterwerkes, das nun in einem geschmackvollen Halbleinenband, — mit einem Admiral in Ruhestellung auf einer Brennessel auf der farbigen Umschlagseite —, vorliegt, nur mit Nachdruck wiederholen. Dieses Werk stellt für jeden Faunisten einen wichtigen wie erwünschten Zuwachs der so beschränkten Literatur dar. Die Anordnung und Behandlung des Stoffes ist die gleiche wie die des ersten Bandes. Das lepidopterologische Wörterbuch bringt eine mit anschaulichen Darstellungen des Kopfes mit der Antenne, des Vorderbeins, des männlichen Genitalapparates und der Androconien erläuterte Terminologie. Behandelt werden die übrigen Familien der Nymphaliden (s. str.), Lycaeniden, Riodiniden und Hesperiden der tschechoslovakischen Fauna. Ein ausführliches Register beschliesst das Buch; es bezieht sich auch gleichzeitig auf die im ersten Bande behandelten Tiere. Zu begrüssen ist die gute Idee, in einem Verzeichnisse alle im Buche angeführten Änderungen für alt eingebürgerte Namen zu buchen: das erspart dem Lepidopterologen ein Nachschlagen in der einschlägigen Literatur. Die Namensänderungen basieren auf den jüngsten Recherchen von Paclt und Šmelhaus, besonders bezüglich der Hesperiden. Dem-

entsprechend müssten einige der von mir in ena Listo sammanfattade Namn der svenska Tagfalter (Ent. tidskr., LXVII, p. 146—151 (1946)) ändrad bli. *Brenthis selene* (Schiff.) skulle *Boloria euphrasia* Lewin, *Fabriciana cydippe* (L.) bli *Brenthis phryxa* Bergstr., *Brenthis pales* (Schiff.) skulle *Boloria arsilache* (Esper)!!! heta; istället *Pamphila silvius* Knoch skulle *Carterocephalus silvicola* Meigen. Es är märkvärdigt, att den författaren för den omräddningen av namngarderna den av Hemming för *aglaja* L. utgrävarna, redan av mig nämnda namn *charlotta* ignorerat har. Det är bara en stickprov av den många namnändringarna, som i boken tagits. När man tänker, att en annan revidering om och om igen med en massa nya utgrävarna namn skulle komma, så kan man med fröskräckelse säga: difficile est satiram non scribere. Schwarz sätter sig över den trånga nomenklaturerna, när han är fritt i sällna fallna som för *Boloria arsilache* som två former (*alethea* Hemming och *napea* Hfsg.) utförligt beskriver och avbildar. Men det är bara en tillstånd för den samlaren, som z. B. med en *Melitaea didyma tschecha* Bryk eller *Scolitantides orion wahlgeni* Bryk lite anfangarna skulle, när han över den huvudsakliga inte informerad är. Själva de namn av enskilda familjerna intressera honom inte, därför är de som alla artdiagnoser utelämnade.

För den svenska faunisten skulle jag vilja se bilden av *Melitaea britomartis* Assmann särskilt framhållas, eftersom den i »Svenska Fjärilar» inte tagits hänsyn till.

F. Bryk.

ROUBAL, J., Katalog Coleopter Slovenska a Podkarpatska [Východních Karpat] (Catalogue des Coléoptères de la Slovaquie et de la Russie subcarpathique [des Carpathes Orientales]. Práce učené společnosti Šafaříkovy v Bratislavě. Vol. 3 och 15. Praha 1930, Bratislava 1936. Vol. 3 är tryckt separat i Prag 1937—1941 (Vydal slovenský ústav v nakladatelství orbis). 527 + 434 + 363 pp.

SEABRA A. F., Contribuições para o inventário da fauna lusitânica. Insecta. Coleoptera. Memórias e estudos do Museo Zoológico da Universidade de Coimbra. Nr. 142. Coimbra 1943. xx + 153 pp.

BLACKWELDER, R. E., Checklist of the coleopterous insects of Mexico, Central America, the West Indies, and South America. U. S. National Museum. Bull. 182, pts 1—6. (Smithsonian Institution). Washington 1944—1949. 925 pp.

Skalbaggarna tillhöra de bäst kända insektgrupperna. Från flertalet europeiska länder ha också utgivits kataloger, som i mer eller mindre utförlig form redogöra för de arter, som påträffats. Åtskilliga av de äldre förteckningarna äro nu mycket ofullständiga och kunna användas endast med urskillnad. De senaste decenniernas alltmera förfinade teknik har ju inom många släkten medfört en långt gående uppsplittring av arterna. Tid efter annan komma nya kataloger, som för övrigt ofta ge en kraftig impuls till ett intensivare utforskande av landets fauna. Så t. ex. den 1939 utkomna skandinaviska skalbaggs-katalogen, 1930 års katalog över de brittiska öarnas Coleoptera (Beare: A catalogue of the recorded Coleoptera of the British Isles. London) och den 1938 utgivna katalogen över Frankrikes skalbaggar (Sainte-Claire Deville: Catalogue raisonné des Coléoptères de France. L'Abeille. Vol. 36. Paris). Härtill komma ovannämnda arbeten av Roubal och Seabra. Den förstnämnda är välbekant för alla dem, som haft anledning syssla med Tjeckoslovakiet och angränsande områdens skalbaggar. Han har publicerat ett stort antal skrifter och beskrivit åtskilliga former och arter. Katalogen uppräknar de anträffade arterna och anger deras totala utbredning, deras förekomst inom området (summeriskt för allmänna arter, mera i detalj för sällsyntare), spridda ekologiska notiser, hänvisningar till litteratur och ger ibland även beskrivningar av arter, former och aberrationer.

Seabra katalogiserar de portugisiska arterna. Han bygger därvid på den rela-

tivt magra litteraturen. Resultatet har blivit en ganska artrik förteckning (3 207 arter), som emellertid är okritisk och där oriktigheter lätt upptäckas. För varje art ger förf. en hänvisning till det litteraturställe, där en eller flera uppgifter om dess förekomst i Portugal finnas.

Blackwelders katalog är ett komplement till Lengs Catalogue of the Coleoptera of America, north of Mexico (1920). Den förtecknar alla kända arter, som förekomma i Amerika söder om Förenta Staterna (ca 50 000). Originalbeskrivningarna citeras och de länder, där arterna anträffats, uppräknas. Det är ett mycket betydelsefullt arbete. Att det sedan måste bli åtskilliga defekter, då det gäller Syd- och Mellanamerikas fauna, är förståeligt. Här är kännedomen om många släkten ännu högst ofullständig.

Per Brinck.

SCHIERBEEK, A., Jan Swammerdam. Zijn leven en zijn werken. 280 sid. 28 pl. Lochem 1947.

Holland har bland sina söner haft många berömda naturforskare. Inte så få av dessa inta en bemärkt plats även inom entomologiens historia. Man kan nämna Goedaert, Swammerdam, Leeuwenhoek och Rumphius. Den sistnämnde har för få år sedan ägnats en ganska populär men god biografisk studie av Ballintijn (Rumphius. De blinde ziener van Ambon. Utrecht 1944). Swammerdam skildras i en 1944 utkommen svensk översättning av Olga Pöhlmanns bok »Jan Swammerdam». Det är en starkt romantiserad skildring, som ger oss en levande och kanske också sann bild av S. som människa, men som gör läsaren föga förtrogen med S. som vetenskapsman. Det är ju dock i den senare egenskapen som han gått till eftervärlden. Det torde därför ej vara obefogat att här fästa uppmärksamheten vid ett annat arbete, där detaljerade studier av hans skrifter och ett rikt källmaterial gett många värdefulla uppgifter om forskaren S. och hans arbeten. Schierbeek skildrar först S:s liv med speciell hänsyn till hans studier och tar sedan upp olika sidor av hans verksamhet till behandling. Så t. ex. möta vi S. som preparator (i vilken egenskap han stod skyhögt över flertalet av sina samtida), som anatom, som embryolog, som botanist etc. Kapitlet om S. som entomolog börjar Schierbeek med att framhålla att S. beundrade och berömdade sin landsman Goedaert och ej alls som eftervärlden velat göra gällande, stödjande sig på senare oskickliga och illvilliga översättare av S:s arbeten, häftigt och negativt kritiserade honom. I förbigående må nämnas, att detta redan framhållits av N. A. Kemner i ett föredrag vid andra nordiska entomologmötet i Köpenhamn 1926 (Ent. Meddel. XVI p. 129). Insekter behandlas ju i flera av S:s arbeten, ej blott i hans stora Bybel der nature. Men det är i detta senare verk, som vi möta de bekanta, med talrika figurer belysta skildringarna av bina, lössen, dagsländorna etc. Vid värderingen av S:s arbete har man som regel utgått från hans Bibel, som utkom efter hans död 1737—1738. Schierbeek visar emellertid att vissa av hans upptäckter finnas redan i Historia Insectorum Generalis (1669). Så blir det t. ex. S. och ej Malpighi som härigenom får äran av att först ha bragt klarhet i gallbildningarnas rätta natur. Om detta står sig även efter publiceringen av Malpighis mycket innehållsrika dagböcker, som tillhöra universitetsbiblioteket i Bologna, är emellertid tvivelaktigt.

Per Brinck.

Catalogus Insectorum Sueciae, utgiven av Entomologiska Sällskapet i Lund (Opuscula Entomologica. X—XIV. 1945—1949).

Sedan denna serie senast anmälades i Ent. Tidskr. (1945 h. 1—2, sid. 70), har Lunda-föreningen oförtrutet arbetat vidare, så att i varje årgång av Opuscula minst en katalogdel ingått. De äro följande: — V. *Orthoptera*, av Kjell Ander (kr. 1: —, för medlemmar i Ent. Sällsk. o: 75); VI. *Microlepidoptera*, av Per Benander (kr. 6: —, resp. 3: 75); VII. *Hemiptera Heteroptera* och VIII. *Hemiptera Homoptera Auchenorrhyncha (Cicadina)*, båda av Frej Ossiannilsson (pris vardera

kr. 4: — resp. 2: 75); IX. *Anoplura* och X. *Plecoptera*, båda av Per Brinck (pris vardera kr. 1: — resp. 0: 75).

Av författarnamen framgår, att bearbetningen genomgående anförtrotts åt landets främste specialist på gruppen i fråga. Någon grundad kritik kan därför ej riktas, varken mot det taxonomiska eller det geografiska innehållet, isynnerhet som äldre fynduppgifter använts med stor försiktighet. Det vore dock önskvärt, om ett konsekvent beteckningsätt för graden av tillförlitlighet hos ett fynd kunde införas. Den bästa lösningen synes vara den, som t. ex. Ossiannilsson följt: frågetecken för osäkra fynd, öppna cirklar för trovärdiga men av förf. ej kontrollerade fynd. Ander däremot använder frågetecken med eller utan parentes, dessutom fylld cirkel inom parentes; ja t. o. m. en sådan utan parentes kan i vissa fall (t. ex. *Decticus* i Lycksele lpk) betyda ej fullt säkert fynd.

Metoden att genom en stjärna vid arten hänvisa till förklarande anmärkningar i slutet, är god (den har dock tappats bort för *Chorthippus montanus* och *Decticus* bland *Orthoptera*). Men ett annat viktigt önskemål vore, att en ordentlig lista på synonymer bifogades, vilket nu skett endast i Brinck's Plecopter-del. Det är begripligt, att katalogens kolumner ej slösats bort härpå, men därigenom komma, t. ex. för småfjärilar, alldeles för få synonymer med. För flera grupper gäller dessutom, att släkt-synonymerna äro nödvändiga, så stora ommöbleringar som på senare tid gjorts i deras nomenklatur. Katalogerna skola dock ej användas enbart av specialister. Av denna anledning bör den önskade synonymlistan sättas i bokstavsordning.

De tre senaste delarna ha engelsk text. Då katalogen i stor utsträckning vänder sig till utländska entomologer, måste detta anses vara lämpligt.

Mest välkomna av de här refererade delarna äro utan tvivel dels Benander's, dels Ossiannilssons Heteropter-del. Det var hög tid, att vi fick en modärn svensk förteckning över dessa viktiga insekter. Nu längtar man närmast efter Diptera och Hymenoptera. Åtminstone skall väl Ringdahl kunna förmås att snart dela med sig av sitt stora vetande.

Carl H. Lindroth.

ADOLF HORION: Käferkunde für Naturfreunde. Vittorio Klostermann (Klüberstrasse 6), Frankfurt a. M. 1949. 292 sid., 22 planscher, 169 fig. Pris DM. 12.—, inbunden 14.50.

Den svenska entomologiska populärlitteraturen har på senare år fått glädjande många tillskott, huvudsakligen dock bestämningsböcker med mycket koncentrerat innehåll, sådana som »Våra Fjärilar», »Våra Skalbaggar» osv. hos Bonniers. Däremot ha vi ännu ej någon modärn motsvarighet till Adlerz' sedan länge utgångna »Svenska skalbaggar i urval» (Norstedts 1916), d. v. s. en någorlunda fullständig fauna, där huvudvikten lägges ej på systematiken utan på arternas levnadssätt.

I brist på inhemsk litteratur av detta slag mottar man nu med glädje ett nytt resultat av den ledande tyske coleopterologen Adolf Horion's ousinliga arbetskraft. Det har blivit en förtjusande bok, full av lärdom, men elegant och medryckande i formen.

Dispositionen följer det gängse systemet och behandlar alltså stoffet familjevis, från Jordlöpare till Barkborrar; men ständigt kommer förf. från det enskilda fallet in på allmänna frågor av stor räckvidd (inom ekologi, faunahistoria, utvecklingslära, bekämpningsteknik osv.) och behandlar dem utförligt. Härigenom blir arbetet fullkomligt befriat från »taxonomisk torka». Det utgör en helt enkelt fascinerande läsning, som varmt rekommenderas varje svensk coleopterolog.

Det är klart, att i den överväldigande mängden fakta måste finnas sådant, som inbjuder till kritik. Några sådana punkter vill jag här ta upp: — Förf. ansluter sig i mimikry-frågan (behandlad i samband med *Clytini* sid. 173 o. f.) helt till Heiker-tinger, d. v. s. han förnekar, att den s. k. skyddsdräkten alls har någon betydelse (liksom i Sverige Douglas Melin gjorde). Emellertid, mimikry-tankens motstån-

dare ha ej insett, hur obetydligt den skyddade organismens försprång behöver vara, för att selektionen skall kunna verka, och de ha underskattat den tidrymd, som stått till förfogande. Även om selektionsvärdet är lägre än 1 % (d. v. s. om i medeltal 1 individ mer på 100 överlever hos den bättre skyddade formen av en art), vilket kan vara nästan omöjligt att fastställa genom iakttagelser eller experiment, så kommer likväl under årmillionernas lopp den gynnade typen att slutligen vara allenarådande.

Clytra-larven skildras (sid. 187) som ett oskyldigt renhållningshjon i myrstacken. Men Elisabeth Skwarra (Zool. Anzeiger 1927; se även Gösswald, Zeitschr. angew. Ent. 1941) har visat, att detta djur genom att förtära ägg och larver är en av *Formica rufa*'s värsta fiender.

För *Strophosomus melanogrammus* upprepas (sid. 213) utan kommentarer den gamla historien, att den artkaraktäristiska svarta skutellarfläcken skulle finnas endast hos befruktade honor och »tillverkas» av hanen vid kopulan. Så vitt jag vet, finns inget annat belägg härför än Ullmann's uppsats i Ent. Medd. 13 (Kbhvn 1920, sid. 163), vilken redan i samma volym (sid. 330) effektivt bemötts av Munster. F. ö. har Esko Suomalainen (bl. a. Ann. Ac. Sci. Fenn. A. 54. 1940) visat, att arten (i varje fall i Nordeuropa) verkligen är partenogenetisk och triploid.

Till bilden av *Lampyris*-larven (sid. 106) uppges, att de ljusa fläckarna på översidans bakre segmenthörn utgöra lysorgan, vilket är oriktigt. De larvala lysorganen sitta på 8:e bakkroppsledens undersida.

Några sifferuppgifter äro, eller kunna förmodas vara, oriktiga: sid. 7. 4—6 mm (ej cm) för Cicindela-larvgångens diameter; sid. 58, åldern 500 millioner år för karbontiden bör reduceras till hälften; i gengäld torde de beskrivna Curculionidarternas antal, sid. 211, böra fördubblas från uppgivna 35 000 (enl. Imms' Textbook, uppl. 1942).

I slutet av Horion's bok står som ett bihang »Einige praktische Winke» på 25 sidor, ett värdefullt coleopterologiskt komplement till Ent. Fören:s »Handledning för insektsamlare». Med tillfredsställelse noterar man där förf:s bestämda opposition (sid. 255) mot dem som bedriva entomologi som »Freimarken-Sammler».

Bildmaterialet är mycket rikt, har naturligtvis hämtats ur många källor och är därigenom en smula ojämnt. Originalbilder äro dels kartorna, dels ett stort antal habitusbilder ritade av Carl Koch. De förra (t. ex. sid. 68—69) äro ej lyckade. Om man vill ange arealer — och ej enskilda lokaler — är snedstreckning (schraffering) eller toning i grått mycket klarare än de här använda kryssen. Koch's bilder äro delvis utmärkta, men genomgående har behåringen gjorts alltför grov, så att t. ex. *Cantharis*-arten Tafel XI fått ett högst främmande utseende.

Med nuvarande kurs är »Käferkunde» ganska dyr (omkr. 20 kr.). Men jag vågar försäkra, att ingen entomologiskt intresserad person kommer att ångra detta utlägg.

Carl H. Lindroth.

Nils Bruce: The scandinavian species of the genus *Orthoperus* Steph. (Col.) Opusc. Entom. Suppl. IX. Lund 1948. 36 sid., 9 fig., 4 tavlor.

Nils Bruce har aldrig tvekat att ge sig i kast med systematiska utredningar av svåra skalbaggs släkten. Den senaste gäller en länge önskad revision av släktet *Orthoperus*. Till följd av tidsläget har den i huvudsak grundats enbart på nord-europeiskt material. Särskilt för uppklärandet av de svårtolkade arterna *punctatus* Wank. och *punctulatus* Reitt., vilka förf. nu endast med en viss osäkerhet vågar ta ställning till, skulle det ha varit fördelaktigt om också mellaneuropeiskt material stått till förfogande. Även tolkningen av *atomarius* Heer är fortfarande ej fullt klar.

Emellertid har förf. i övrigt nått positiva resultat. Genom utförliga beskrivningar, teckningar och mikrofotografier av de hanliga genitalorganen har han högst väsentligt underlättat och säkerställt bestämningen av de olika arterna. På kartor redovisas deras nordiska utbredning. För Sveriges del bestå alla de i Cat. Col. 1939

intagna arterna. Därtill komma två nya: *improvisus* Bruce (föret sammanblandad med *atomus* Gyll. och *brunnipes* Gyll.) och *nigrescens* Steph., den senare sydlig och uppenbarligen sällsynt.

Tullkontrollör Bruces om mycken möda och flit vittnande *Orthoperus*-monografi (omkring 1250 exemplar av de blott millimeterstora, ytterst svårpreparerade skalbaggar ha undersökts!) rekommenderas åt alla, som vilja försöka komma till rätta med släktets nordiska arter. På tavla IV saknas förklaring till fig. 6—9, ett förbiseende som på förf.:s önskan tillrättalägges här: fig. 6 avser *brunnipes*, fig. 7 *atomus*, fig. 8 *nigrescens* och fig. 9 *atomarius*.
Th. Palm.

SKAT HOFFMEYER: De danske Spindere. Universitetsforlaget i Aarhus 1948. För ett pris av 15 d. kr. får man här 198 sidor text med åtskilliga figurer, mest av fjärilformer, och 23 färgplanscher. Alla storfjärilar utom nattflyn, mätare och dagfjärilar, vilka skola behandlas senare i nu nämnd ordning, äro upptagna och avbildade. Boken är såsom framhålles i inledningskapitlet »Videnskaben og samleren» avsedd för samlarna och vill för dem vara »en verklig handbok». Alla fjärilbeskrivningar saknas och bestämningstabeller äro bannlysta. Vid vissa arter påvisas, hur man kan skilja dem från närstående. Endast sådant, som förf. anser vara av betydelse för samlaren vid fångsten och bestämningen, har tagits med. Ribbförgrening, palper och ben omnämnas således nästan aldrig, lika litet som ägg och puppor. Även larverna äro mycket styvmoderligt behandlade och larvbilderna på sex färgplanscher äro ingenting att skryta med. Det är svårt att göra larvbilder levande, ännu svårare då de som här äro tecknade efter upplåsta exemplar och många sedan kompletterade efter meddelanden från samlare. Flera äro försämrade kopior ur Spulers allbekanta handbok från 1904. Larven av *Smer. ocellatus* har fått ett andhål och ett snedstreck för litet. Att efter de fyra goda textbilderna av larven till *Staur. fagi* även ta med den hemska karrikatyren av samma larv på pl. 19 hade väl varit överflödigt. Bättre äro fjärilplanscherne med sina mest goda reproduktioner efter färgfoto, om också de flesta blivit litet för gultonade. Tyvärr ha antennerna på flera figurer, även av så stora djur som sphingider och notodontider, blivit trådmala.

Varje arts utbredning i Danmark ges i stora drag, för de flesta arter även nordgränsen i Sverige, Finland och Baltikum. Att svenska Lappland delas i fem lappmarker har förf. förbisett, varför Lappland och Lappmarken jämställas och nämnas omväxlande. För en svensk läsare verkar det därför litet egendomligt, då det t. ex. både om *Hep. humuli* och *Poecil. populi* säges, att de gå »op i Lapmarken». Det är ungefär 250 km (avståndet mellan Kolding och Skagen i Jylland) emellan deras nordligaste fyndlokaler, i Åsele lappmark för den förra och i Lule lappmark för den senare. Även för den svenske samlaren äro däremot alla de meddelanden och goda tips, som ges betr. hur och när man bäst fångar fjärilarna och föder upp deras larver, värdefulla.

Arbetet är i oktav i pappband med tilltalande utstyrsel, tyvärr är det brungrå, matta omslaget ytterst ömtåligt.

KNUD JUUL: Nordens Eupithecier. En udførlig Behandling af de i Fennoskandia og Danmark forekommende Eupitheciae Curt. Eupithecia, Gymnoscelis, Chlorochystis (Lepidopt. Geometridae). Med 6 Farvetavler, 7 Sorttavler, 47 Udbredelseskort samt kortfattet engelsk Resume (With an abridged description in English). Gravers Andersens Forlag. Aarhus 1948. — Så lyder titelsidan på detta lilla koncentrerade arbete. I förordet får man veta att antalet kända arter av denna grupp från 32 år 1875 nu ökat till 47. Den för ämnet mycket intresserade förf. har säkert med mycken möda gjort denna sammanställning, tecknat el. kopierat de genitalpreparat, som uppta 7 planscher (tyvärr ej nummerade, ehuru texten hänvisar till deras nummer) och de larver och puppor som rymmas på 3 planscher. För att börja med de sistnämnda komma de nog med sin färggranna brokighet att locka mängden ung samlare, för vilken boken särskilt är skriven, att söka efter larverna för att uppföda dem, och då ha dessa planscher gjort sin nytta. Men larvernas

färger synas rec. väl grella och några larver ha i hastigheten fått en eller ett par leder för litet. Fjärilbilderna ha i allmänhet blivit för ljusa och matta och i några fall oigenkännliga. En generell skiss av genitalorganen hos båda könen med angivande av de olika organens benämning hade varit på sin plats. Vad vet en nyvorden samlare om bursa, ductus seminalis, cornutus, papilla, uncus, ventralplåt o. s. v. utan ett ord till ledning? För övrigt saknas på många av bilderna just ductus seminalis, som hos en mängd arter är så karakteristisk och avgörande för en rätt bestämning. Under *abbreviata* meddelar förf. att alla bursor utom hos denna art äro avbildade från ryggsidan. Men bilderna av bursan hos *icterata* och *trisinnavia* synas mig också vara sedda från buksidan och ge således läsaren den felaktiga uppfattningen, att ductus hos *trisinnavia* sitter på vänster sida (hos *icterata*, som dock har en ovanligt lång ductus, är den ej alls utritad). Bursan hos *venosata* är ej att känna igen. Vid *undata* har förf. trasslat in sig. Han visste att en undersökning av Nils Knaben pågick med avsikt att visa, att »*undata*» i Skandinavien var en annan, närstående art och skriver därför (p. 34): »Der er Ting, der tyder paa, at *undata* er to Arter.» I en »Efterskrift» (p. 146) beklagar han, att han icke kan ge klart besked om *undata*: »de Samlere, der er i Besiddelse af Materiale, har altsaa ikke gjort noget ved Sagen». Detta är att tala mot bättre vetande. Han avbildar emellertid under *undata* ♂-genitalia av denna art och ♀-genitalia (efter Svenska Fjärilar) av den nya arten (som senare under namnet *fennoscandica* av Knaben publicerats i Ent. Tidskr. 1949, p. 75).

Förf. avser, att man efter hans fjäril- och genitalbilder skall kunna nå fram till en säker bestämning. Detta torde i många fall vara ögörligt. En bestämningstabell skulle ha gjort nytta. Nybörjaren lär sig genom en sådan att gruppera djuren och kommer givetvis lättare till rätta med dem, då han får en mindre grupp att röra sig med. Att bara sitta och slå i en atlas fram och tillbaka och jämföra bild efter bild torde vara mera tidsödande och mindre undervisande än att genom några ord i en tabell få åtminstone någon ledning vid sitt sökande efter artnamnet. Förf. menar däremot, att sådana tabeller nästan aldrig användas av läsaren, om det finnes användbara illustrationer.

Texten, som är mycket kortfattad, eftersom bilderna skola utgöra tyngdpunkten, är trevligt uppställd efter ett gemensamt skema för varje art: imago, larv, puppa, utbredning, och slutar med en liten utbredningskarta för Danmark. I den därpå följande engelska resumén står ibland annat än i den danska texten. Vissa felaktigheter finnas i de utomdanska utbredningsuppgifterna. Sålunda saknas *haworthiata* i Sverige, *linariata* går både i Sverige, Norge och Finland nordligare än till Göteborg, *insignata* har ej sin nordligaste förekomst i Danmark (ss förf. säger i den engelska, ej i den danska texten) o. s. v. Allt detta hade förf. kunnat inhämta i de i hans bok avtryckta förteckningarna över de fennoscandiska Eupitheciae, vilka kompletterade t. o. m. 1947, på begäran ställts till hans tjänst av Knaben, Nordström och Grönbom. Vid *orphnata* säger förf., att den först av Hering 1932 höjts från aberration av *subunbrata* till egen art. Detta gjorde W. Petersen redan 1909 för ♀ och Dietze 1913 för ♂, som står att läsa i dessa författares arbeten, vilka äro upptagna i Juuls litteraturförteckning.

I slutet av boken finnes en nyttig kronologisk tabell över larvernans och fjärilarernas uppträdande samt larvernans näringsväxter. Korrekturläsningen kunde varit bättre, särskilt ha auktorsnamnen blivit malträderade.

Man skulle gärna velat vara mera positiv i bedömningen av resultatet av förf:s ansträngningar att åstadkomma en förstklassig handbok över dessa av samlare alltför litet omhuldade småmätare. Han borde ha inskränkt sig till sitt eget lands fauna, satt sig mera in i sitt ämne och grundligare studerat litteraturen. Man får intrycket, att han haft för bråttom att få arbetet i tryck. Svagheter till trots får man hoppas, att den lilla vackra, typografiskt påkostade volymen (148 sid., inberäknat planscherna) kommer att skaffa intressenter för de små fascinerande mätarna, såvida ej priset — 30 d. Kr. — lägger hinder i vägen.

Frithiof Nordström.